

Programma BD-Winterconferentie 15 februari 2025

Thema: De Aarde als levend wezen, hoe gaan we met biodynamische landbouw de toekomst in?

Het programma:

9.15 Inloop en inschrijving workshops

10.00 Welkom, muziek en ritueel

10.20 De Aarde als levend wezen – verkenning van het thema

Jan Graafland van de Weleda tuin, Gryt de Jong van de Biodynamische Vereniging en René Groenen, voormalig tuinder en groentezaadteler, over de betekenis van dit thema voor het planten-, dieren- en mensenrijk. Welke bijdrage kan de biodynamische landbouw bieden om de Aarde te verlevendigen, helen of zelfs te ontwikkelen?

11.15 Koffie en thee take away en opzoeken workshopruimten

11.30 Eerste workshopronde gericht op verdieping: 6 workshops.

1. Bodemvruchtbaarheid in tijden van klimaatverandering – Ruud Hendriks

Weersomstandigheden worden grilliger en extremer. Welke maatregelen zijn er nodig om de bodemvruchtbaarheid te behouden in tijden van extreme hitte, droogte en heftige regenval? Hoe daar op bedrijfsniveau adequaat op in te spelen?

Ruud Hendriks, practor kringlooplandbouw en docent bodemvruchtbaarheid bij Aeres Warmonderhof, neemt ons mee in een verkenning aan de hand van drie belangrijke pijlers: bodembewerking, vruchtwisseling en bemesting. Samen onderzoeken we de uitdagingen voor BD-bedrijven.

2. Voedselbossen op BD-bedrijven – Wytze Walstra en Wouter van Eck

Voedselbossen genieten een enorme populariteit. Maar wat zijn nu precies de kenmerken van voedselbosbouw? En wat is het verschil met andere vormen van agroforestry? Wat zijn de kosten en baten van een voedselbos? Aan welke regelgeving moet voldaan worden en welke ondersteuning valt te regelen? Wytze Walstra en Wouter van Eck van Stichting Voedselbosbouw vertellen ons op basis van praktijkervaring van gerealiseerde projecten wat er komt kijken bij het ontwerp, de aanleg en het beheer van een agrarisch voedselbos. Samen verkennen we welke kansen er voor jouw bedrijf zijn.

3. Wat betekent het 'organisme'-concept voor mijn bedrijf? – Joke Bloksma

Levensprocessen. Samenhang en veerkracht aanbrengen. Biografie van jong naar oud. Bedrijfsidentiteit. Bedrijfsindividualiteit. Verschil met een Agro Business. Welke betekenis heeft mijn bedrijf voor de buitenwereld? Hoe kan in Nederland het concept van een bedrijfsorganisme ons helpen naar een landbouw voor de toekomst? Met een opmaat door Joke Bloksma, auteur van het werkboek Gezond Landbouwbedrijf en betrokken bij de BD-beroepsontwikkeling. Vervolgens een uitwisseling van ideeën en vragen. Joke is voormalig onderzoeker bij het Louis Bolk instituut en docent bij de Warmonderhof.

4.PGS in Nederland: Op weg naar een Demeter erkenning via lokale kwaliteitsborging – René Heusschen en Petra Derkzen

Participatory Guarantee Systems (PGS) zijn lokaal gerichte kwaliteitsborgings-systemen. In de wereld zijn al vele op PGS gebaseerde systemen (zie [HIER](#)). Het is een manier van certificeren waarbij producenten in groepen zelf verantwoordelijk zijn voor de erkenning van de collega's en andere 'stakeholders'. Voor 'kleine', op lokale afzet gerichte boerenondernemingen kan dit een stimulerende manier zijn om erkenning te krijgen. PGS certificeert producenten dus op basis van actieve deelname van belanghebbenden en is gebouwd op een fundament van vertrouwen, sociale netwerken en kennisuitwisseling. Voor (boeren-)bedrijven, vooral startende en kleinere ondernemingen, die zich richten op lokale markten, is het een hele weg om te voldoen aan alle voorwaarden en (administratieve) controles voor een volledige SKAL en Demeter-certificering. Is er een tussenstation? En hoe ziet dat eruit in Nederland in combinatie met Demeter richtlijnen? De workshop wordt verzorgd door René Heusschen en Petra Derkzen van Stichting Demeter. Ze verkennen samen met de deelnemers hoe hier vorm aan te geven.

5. Het wezen van de boerderijdieren en hun betekenis voor ons mensen – Wim van Oort

In elke diersoort is een bepaalde zielenkwaliteit belichaamd. De dierenziel weerspiegelt zich in de lichaamsvorm en het gedrag van het dier. Het psychische dat in dieren aanwezig is, is afkomstig uit eerdere evolutiefasen van de Aarde en weerspiegelt zich ook in ons mensen. Dieren bezielen en verlevendigen onze leefruimte en ons voedsel. Wanneer we dieren louter technologisch benaderen, wordt het zicht ontnomen op hun artistieke kwaliteiten en werk. Wim van Oort van DierenPerspectief gaat samen met de aanwezigen op zoek naar de wezenskenmerken van boerderijdieren, hun wijsheid en de spiegel die ze ons voorhouden.

6. Leven met de weekspreuken en de seizoenen – Jaap Gorter

De woorden ziel en geest zijn in veel talen verwant met de woorden lucht en adem. De aardeziel ademt in de loop van een jaar een keer uit en in. Rudolf Steiner bracht, wat wij de weekspreuken noemen, uit onder de naam "Zielenkalender". De van week tot week verschuivende spreuken wijzen een weg tot zelfkennis via het gevoel.

Zorgcoördinator Jaap Gorter van de Noaberhoeve heeft in de afgelopen 30 jaar ingangen gevonden tot deze weg en wil die graag met ons delen.

13.00 Lunch

14.00 Tweede workshopronde gericht op het zelf contact maken met de Aarde als levend wezen: 6 workshops

1. Levenskrachten waarnemen – Gineke de Graaf

Het aangrijpingspunt voor het leren om levenskrachten waar te nemen ligt in ons eigen 'levenslichaam', het levende, de levende krachten in onszelf. Door middel van oefeningen leiden we onze aandacht naar deze 'stille' wereld. Wanneer we bewustzijn ontwikkelen voor dit gebied in ons, kunnen we ook gaan waarnemen hoe dingen van buitenaf, bijvoorbeeld voeding, een landschap, een boom zich daarin 'afdrukken'. In deze workshop gaan we na een korte theoretische inleiding oefeningen doen om een begin hiermee te maken. En we wisselen de ervaringen

die we tijdens de oefeningen opdoen uit. Gineke de Graaf was biodynamisch boerin met focus op groentezaadteelt en houdt zich sinds jaren bezig met het waarnemen van levens- en vormkrachten volgens de methode die is ontwikkeld door Dorian Schmidt.

2. Aardedans – Tanja Rudenko

Tanja Rudenko van DeDae, Dutch Eurythmy Dance Ensemble, neemt ons mee op een workshop *Aardedans* en geeft handvaten om door eurythmische oefeningen het fijnzinnige beleefbaar te maken en onze relatie tot de Aarde te onderzoeken. Kunstzinnige activiteit kan helpen om een nieuw perspectief te krijgen voor bredere aspecten van de dagelijkse praktijk op de boerderij en deze niet te laten beperken tot op zichzelf staande begrippen als gezondheid, voederwaarde en organische stof, maar de boerderij als levend wezen te ervaren. In deze workshop staat onze verbinding met de Aarde centraal. De Aarde draagt ons, de Aarde ademt, is vol bodemleven en voedt ons. We luisteren met onze voeten, we ademen de ritmes van de Aarde, we bewegen de klanken van onze taal. Ieder individueel en samen. Je bent uitgenodigd om meer in verbinding te komen met jezelf en de ander en samen je eigen Aardedans te creëren.

3. Contact maken met de geestelijke werelden – Carmencita de Ruiter

Uit de beelden die Rudolf Steiner beschreven heeft, kunnen we opmaken dat hoge geestelijke wezens mede werkzaam zijn geweest bij de schepping van de Aarde en dat natuurwezens zorgdragen voor het in stand houden en verzorgen van de natuurrijken op onze planeet. De levenskrachten van de Aarde en de natuurrijken, inclusief de mens, zijn echter aan het verzwakken, want de geestelijke wereld houdt zich terug omwille van de ontwikkeling van de Aarde en mensheid. De leegte die daarbij ontstaat wordt steeds meer gevuld door de tegenkrachten, dat zien we momenteel overal in de wereld gebeuren. Het is aan ons mensen om deze leegte weer te vullen. De geestelijke werelden hebben de mens de Aarde gegeven om in vrijheid en liefde de materie te leren kennen. Ze wachten nu op de bewuste mens, die de verantwoordelijkheid op zich gaat nemen om haar te verlossen uit de verstarring en afgescheidenheid. Hoe doe je dat? Hoe maken we weer contact met de geestelijke werelden? Hoe om te gaan met de tegenkrachten in onze maatschappij? Er zijn vele mogelijkheden en ieders pad is uniek, maar toch leidt deze naar hetzelfde doel.

Carmencita de Ruiter verdiept zich al langere tijd in de geestelijke werelden en de natuurwezens. Ze gebruikt eenvoudige rituelen om dagelijks weer contact te maken met de kosmos en de Aarde. Ze deelt haar ervaringen en oefeningen.

4. Navigeren tussen wanhoop en inspiratie in tijden van klimaat- en ecologische ontwrichting – Simon van der Els

In deze workshop verkennen en ervaren wij onze connectie met de Aarde door onze zintuigen en verbeeldingskracht. Immers zijn wij zelf ook een expressie van de biosfeer. De workshop is geïnspireerd door eco-filosoof Joanna Macy's methode van 'Het Werk dat Weer Verbindt', waarin groepen mensen zich opnieuw verbinden met elkaar en de wijdere wereld. Simon van der Els richtte zich na een existentiële crisis op de zorgen over de macro-biologie van de Aarde. Klimaatcrisis, ecologisch verval en de crises in de mentale gezondheid van de mensheid als collectief (en individu) bewogen hem om zijn eigen pad te heroriënteren. Sindsdien is hij actief als facilitator van groepsprocessen rondom vraagstukken hoe de mens zich naar een levensvatbare toekomst beweegt. Daarvoor maakt hij gebruik van zijn wetenschappelijke kennis, alsook van sjamanistische methodes.

5. Landbouw en zorg - Astrid van Zon

Een gesprek en oefening over de samenhang tussen zorgen voor de Aarde en zorgen voor elkaar, de eigen aard van levende wezens en hun bijdrage, de wederkerige relatie tussen de mens en de Aarde, planten en dieren, een weg naar zingeving en nieuwe gemeenschap. Samen gaan we op zoek naar een ethisch instrument. Astrid van Zon initieerde nieuwe zorgontwikkelingen waarbij het motief van de mens centraal staat en verbond dit met de zorg voor de Aarde in de landbouw. Ze geeft cursus over de apocalypse en is voorzitter van het bestuur van de Biodynamische Vereniging.

6. De meerwaarde van je eigen preparaten maken – Monique Schieman

Een workshop over de praktische kant van het zelf maken van de preparaten. Waar vind je de ingrediënten en hoe bewaar en begraaf je ze? Met welke intentie pas je ze toe? Hoe te voldoen aan de Demeter normen? En vooral ook: hoe maak je ze (samen) met plezier? Samen gaan we in gesprek over de waarde van de preparaten en de vragen die daarbij ontstaan. Verwacht geen pasklaar antwoord. Monique Schieman van Biologisch Dynamisch Landbouwbedrijf De Zonneboog in Lelystad deelt haar ervaringen en nodigt je uit hetzelfde te doen.

15.30 Terug naar de zaal, afsluiten met een ritueel

16.00 borrel

Deelnemersinformatie

Organisatie: Biodynamische Vereniging

Datum: Zaterdag 15 februari 2025

Locatie: Warmonderhof, Wisentweg 12 in Dronten

Aanvang: Inloop vanaf 9.15 uur en start programma 10 uur

Eindtijd: Het programma wordt afgesloten om 16 uur met een borrel en informeel samenzijn

Kosten: Beroepsleden Biodynamische Vereniging € 40,-; Leden Biodynamische Vereniging € 50,-; Niet-leden € 75,-; Studenten € 25,-

Aanmelden: Via het aanmeldformulier op bdvereniging.nl/winterconferenties